

TÝDENÍK KVĚTY

1. NEMŮŽEME HLEDAT LEHČÍ PODMÍNKY K ŽIVOTU

09.03.2023 Týdeník Květy - Radek Gális

strana: 48 rubrika: Rozhovor

[Odkaz na originál](#)**Klíčová slova:** operu; Ostravě

Sochař, scénograf, autor kreseb, ilustrací a instalací Stanislav Kolíbal (97) patří k nejznámějším žijícím českým výtvarníkům. Do letošního února mohli jeho díla zhlédnout návštěvníci pražského Musea Kampa, nyní chystá výstavu v Českých Budějovicích.

- Když v roce 1939 začala válka, bylo vám 13 let. Jak jste ji vnímal? Dala se prožívat s vrstevníky alespoň se špetkou humoru?

Kdepak, na válku se nedalo dívat s humorem. Neměli jsme vazby na protinacistický odboj, ani jsme nebyli v disentu, ale stačil fakt, že válku člověk každodenně prožíval se všemi riziky a nebezpečím. Ostrava zažila i bombardování. My, studenti, jsme uklízeli trosky domů, někteří pomáhali při odvozu mrtvých do krematoria. Tehdejší dobu nelze brát nevázně, protože za války není ani na vteřinu místa pro humor a legraci.

- Kolik vám bylo, když jste začal vykonávat nucenou práci pro Říši?

Osmnáct. Měl jsem štěstí, protože lidé mého věku byli vesměs vysláni na práci do Německa. Tím, že ostravské doly potřebovaly další pracovníky, jsme se samozřejmě dostali tam. Měli jsme tak výhodu, že jsme mohli žít doma, protože jsme bydleli v Ostravě.

- Jaké tam byly podmínky?

Byla to tvrdá doba, chodili jsme na osmihodinovou šichtu, pracovali jsme i v sobotu a každou druhou neděli, takže třináct dní za sebou a teprve čtrnáctý den byl volný. Když jsem chtěl tehdy jako zaměstnanec ostravského dolu František jet do Prahy dělat zkoušku na UMPRUM, musel jsem si dva dny napracovat. Šel jsem tedy na ranní, odpoledne jsem byl doma a večer šel zas na noční. Dopoledne jsem byl doma, pak pracoval do deseti večer a o půlnoci jsem jel vlakem na zkoušky do Prahy.

- Jak vzpomínáte na konec války, kdy se přes Ostravu přehnal fronta a sovětská armáda?

Tehdy se v Ostravě nebojovalo a sovětská armáda dorazila do města, řekl bych, v klidu. Ostrava byla vyklizená, Němci z ní prchali pryč. Jde o zvláštní město, hned pár kilometrů od něj bylo původní Polsko, které po Mnichovu 1938 obsadilo Těšínsko. Blízko jsou bývalé Sudety a tyhle obě nedaleké oblasti – Sudety a Těšínsko – byly už za hranicemi. Blízko nás byla Velkoněmecká říše, zatímco my žili v protektorátu. Tím, že Ostrava byla průmyslové město, existovalo stále riziko bombardování a bojů o něj. Ovšem pro mě byl zdejší život velkou výhodou, protože Ostrava měla krásný Dům umění s vynikající sbírkou českého umění. Takže jsem se tady hodně naučil a v roce 1943 jsem zde byl coby student VII. třídy gymnázia přizván jako host vystavovat své kresby. Dá se tedy říci, že můj profesionální nástup mezi výtvarníky lze řadit tímto rokem, kdy mi nebylo ještě ani 18 let.

- Po válce musela být nálada ve společnosti asi optimistická, lidé se těšili na život v míru a na slibnou budoucnost...

Bohužel budoucnost dobrá nebyla. Celou moji generaci nakazila víra v socialismus, který se musí vybojovat, nebo mu je potřeba aspoň připravit cestu. Politicky to zpočátku nebylo jednoduché, protože tu stále byla demokratická vláda s demokratickým prezidentem Edvardem Benešem. Komunistické straně se ale stejně podařilo dotlačit dějiny až k převratu v únoru 1948 a začala těžká doba komunistického režimu.

- Jaká atmosféra panovala na uměleckoprůmyslové škole?

Měl jsem potíže, protože jsem se orientoval v moderním umění a věděl, jak špatně skončilo moderní umění v Sovětském svazu, kde jeho stoupence režim likvidoval. Vystupoval jsem tedy proti tendencím, že socialismus má budoucnost. Kvůli tomu mě chtěli po únoru 1948 vyloučit ze školy a tehdy mě zachránil můj proletářský původ. Mohl jsem tedy dokončit školu, ale s obtížemi, protože zkoušející nechtěli uznat mé předložené návrhy, které jsem musel přepracovat. O půl roku jsem si musel odložit státnice, ale nakonec, když jsem na základě svých návrhů zhotovil sadu dřevorytů, mi papír o absolutoriu dali.

- Jaký byl váš profesor na UMPRUM Antonín Strnadel?

Byl milý. Měli jsme výhodu, že nám, studentům, dopřával tvůrčí svobodu a neovlivňoval nás při práci. Ovšem cesta, kterou jsem hodlal nastoupit, abych se stal ilustrátorem, mi byla zatarasena.

- Povídejte, jak to tenkrát bylo.

Při tehdejší ministerstvu – už nevím, jestli kultury, nebo informací – byla zřízena komise kontrolující všechny knihy, které šly do tisku. Když jsem byl ještě studentem UMPRUM, dostal jsem zakázku udělat ilustrace k Mickiewiczovým Baladám a romancím, protože Karel Svoboda, který je měl ilustrovat, onemocněl. Ilustrace jsem zhotovil a předložil ke schválení komisi na ministerstvu. Jenže oni tenkrát řekli NE a odmítli knihu s mými pracemi pustit do tisku. Takže jsem viděl, že tudy cesta nevede, a začal jsem studovat scénografii na Divadelní fakultě AMU, kde učil profesor František Tröster.

- A ten byl jaký?

Byl poměrně velmi moderně orientovaný a těžce nesl tehdejší nucené změny do stylu socialistického realismu. Svým postojem byl možná kdysi doleva, ale když přišla doba, v níž jsem studoval, a konaly se vykonstruované politické procesy, jako například s Rudolfem Slánským, byl zcela proti tehdejšímu režimu. V jeho osobě jsem našel nejen velkého podporovatele, ale i kladný typ člověka a pedagoga, který mi do života mnoho dal.

- Pro divadla jste pracoval už během studia?

Ano, ve školním divadle Disk v Karlově ulici jsem navrhl výpravu pro hry Romeo a Julie nebo Strýček Váňa od Čechova. Později jsem dělal scény také pro **operu v Ostravě** a Opavě, což mi umožnilo profesně růst. Lépe jsem se v praxi seznamoval s problematikou prostoru a toto poznání se později stalo základem i mého dalšího vývoje. Kdybych totiž studoval sochařství u některého známého profesora na UMPRUM, tak by mi to zdaleka nepomohlo tolik jako práce v divadle.

- Tehdy jste se začal zajímat o sochařství?

K sochařské práci jsem inklinoval už za války, kdy jsem chodil k Augustinu Handzelovi, což byl známý sochař v Ostravě. Pokoušel jsem se také o kompozice z balvanů v řece Bečvě, které jsem sestavoval. Moje inklinace k sochařství se ale hlavně rozvinula, když jsem se oženil se sochařkou Vlastou Prachatickou, absolventkou profesora Španiela na akademii. Po jednom zemřelém umělci jsme získali ateliér na Letné, kde se rozvinulo moje první období různých torz nebo motivů figurálních, velmi stylizovaných, abstrahovaných a geometrizovaných. Když jsem se potom ocitl poprvé v životě v zahraničí, konkrétně v Řecku, a seznámil se s kykladskými idoly v archeologickém muzeu v Athénách, měl jsem jenom potvrzenou cestu, kudy se ubírat.

- Jak jste se vyrovnával s tlakem tehdejšího režimu na socialistický realismus a tzv. angažovanost díla, zachycující proletáře, komsomolce a Leniny?

V době, kdy byl tlak režimu na umělce největší, jsem se mu dokázal vyhnout tím, že jsem dělal scénografii. V divadle byla poměrně větší svoboda než na knižním trhu nebo na výstavách. Opera byla jistým způsobem abstraktní věc. Dělal jsem v Ostravě Zásnuby v klášteře od Prokofjeva nebo Pozdvížení v Efesu od Iši Krejčího. Když jsem chystal Morálku paní Dulské v Národním divadle, pojal jsem scénu malířsky a udělal jakési ne-realistické divadlo, jenže v malovaných kulísách. Což mi, tuším v roce 1956, vyčítali, když se hra realizovala. Tehdy se mě šéf výtvarných dílen ptal, proč to dělám takhle, vždyť scéna je obyčejný byt. Udělat na jevišti obyčejný reálný byt bylo tehdy tím správným řešením, jenže tenhle přístup mně byl cizí.

- Měl jste se svým pojetím další problémy?

Když jsem poprvé předkládal své práce k přihlášce do Svazu výtvarných umělců, abych se stal jeho členem, raději jsem se hlásil v Ostravě, kde jsem měl silné podporovatele už od své první účasti na výstavě v roce 1943. Bylo to ode mne taktické a udělal jsem dobře. Člen komise Vladimír Šolta, který na přijímání nových členů přijel dohlížet z Prahy, mi potom, když jsem se vrátil zpátky před komisi, řekl: "Byl jsi sice přijat, protože jsem byl přehlasován. Ale my tě do roka stejně vyhodíme, protože ty jsi typický formalista!" Nelíbily se mu stylizované krajiny kreslené uhlím, které jsem tehdy komisi předložil. Černobílé provedení přitom umožňuje určitou abstrakci a stylizaci, zatímco barevné pohledy do krajiny malíře svazují, aby ji věrně napodoboval.

- Kdy jste měl jasno, že komunismus není správný režim pro svobodu, rozvíjení ducha a duše?

V tom jsem měl jasno od svých 20 let, když jsem v roce 1945 přešel do školy z Ostravy do Prahy a viděl kolem sebe silný, rodící se nástup ke komunismu.

- Co vám z morálních hodnot, kterými jste se tehdy řídil, předali rodiče?

Otec mého otce přišel z Holešova a založil velice početnou rodinu. Bylo jich asi deset sourozenců žijících v obyčejné kolonii zvané Mexiko u šachty Bettina. Rodina tenkrát, když jsem ještě nebyl na světě, velmi tíhla k sokolskému hnutí, které bylo na Těšínsku silné. Udržovalo český živel v síle, aby vydržel tlak polských sousedů. Dostal jsem jméno Stanislav, protože se tak jmenoval otcův bratr, který byl legionář v Rusku. Prošel všemi boji a nakonec se z Ruska horko těžko dostával, než po dlouhé době odjel z Vladivostoku. Do vlasti dorazil s velikým zpožděním, a protože doma asi dva roky nenašel práci, spáchal sebevraždu. Proto se jmenují po něm. S velkou melancholií jsem chodil okolo rozměrného pomníku legionářů na orlovském hřbitově, kde poslední v řadě byl uváděn můj strýček Stanislav Kolíbal, třebaže nepadl v boji, ale zemřel vlastní rukou.

- A co maminka?

Moje maminka byla praktická katolička. Byla sirotek a její strýček ji dal do klášterní školy, která byla v Orlové. Myslím, že jí hodně dala, protože měla vzácný smysl i pro psaní a rukopis či pro čistotu a pořádek, který později denně udržovala v naší domácnosti.

- Získal jste umělecké nadání po příbuzných?

Ne, v rodině nebyl nikdo takový. Nevím, kde se to ve mně vzalo. Výtvarné nadání mi bylo přisouzeno a podařilo se mi ho dál rozvinout.

- Kam jste po ukončení DAMU nastoupil do práce?

Stal jsem se externím učitelem jevištní techniky, takže jsem na škole vlastně zůstal. Také jsem vyučoval výtvarné umění režiséry nebo dramaturgy, což byly sice úkoly mého profesora Františka Trösterera, ale ten je přenesl na mě, protože se chtěl věnovat vyučování ve svém ateliéru.

- Jak jste se dostal k ilustrování knížek?

Práce ilustrátora – knížek jsem celkem ilustroval kolem čtyřiceti – počala přátelstvím s básníkem Janem Vladislavem, který byl také velmi dobrým překladatelem. Jeho básně byly sice opomíjeny, ale jeho překlady vycházely tiskem. Seznámil jsem se s ním už v 50. letech, kdy měl být na Hanspaulce nedaleko dejvického zámečku. Tím, že jsme se sblížili, se mi snažil pomáhat svými kontakty s redaktory v nakladatelstvích. Někdy spolupráce vyšla, jindy ne. Když mi zadali Kozácké dumy, spolupráce nevyšla. Později se zmínil svému příteli, který dělal šéfredaktora v nakladatelství Svět sovětů, že mám několik verzí ilustrací k Čechovovým povídkám, jimiž jsem absolvoval umělecko-průmyslovou školu. Šéfredaktor se na to zaměřil a požádal Emanuela Fryntu, aby udělal z Čechova výbor, který nazval Melancholický dekameron, aby se lišil od historického původního Dekameronu. Když pak v Československém spisovatelství přijali Vladislavovy překlady italského básníka Torquata Tassa, na jeho přímluvu mě přizvali, abych tuto bibliofiliu litograficky doprovázel.

- Měl jste šanci autory knížek, jež jste ilustroval, osobně potkat?

Ne, protože jsem se vesměs zabýval ilustrováním literatury nesoučasníků. Spisovatele, jako byli například Rilke nebo Joyce, potkat nemůžete.

- Byl váš přístup k ilustracím bez výhrad přijat?

Když vyšel v 50. letech Strom pohádek z celého světa autorů J. Vladislava a V. Stanovského, kniha vyvolala obrovské averze, které politicky živili různí nepřátelé. Nikoliv mí osobní, ale nepřátelé moderního přístupu k ilustraci. Vladimír Fiala, syn ilustrátora Václava Fialy, napsal do Rudého práva obrovskou kritiku, kde knihu ztrhal. Lidi ze Státního nakladatelství dětské knihy (pozdější Albatros) si zavolali na ÚV KSČ, aby svůj počin vysvětlili. Chtěli dokonce odvolat šéfredaktora a členy redakce, kteří knihu připravovali k realizaci. Naštěstí je zachránil národní umělec Bohumil Říha, který byl, tuším, ředitel nakladatelství, takže se postihům ubránili. Nakladatelství pak v časopise Zlatý máj vyhlásilo anketu, kam učitelky mateřských škol psaly fantastická svědectví, jak malé děti tuto knihu milují a obdivují, takže z výhrůžek postihů sešlo. Naopak rychle následovalo druhé české vydání a vzápětí v nakladatelství Artia vyšla kniha s mými ilustracemi také v němčině a angličtině.

- Básník a překladatel Jan Vladislav odešel do exilu. Neměl jste také nutkání opustit vlast?

Jan Vladislav musel emigrovat po podpisu Charty 77 a následném pronásledování. Žil pak ve Francii. Kolik známých si tehdy vybralo žít v exilu, nevím, musel bych zapátrat v paměti. Samozřejmě, že se mě často ptali: "A tys netoužil odejít?" Vždycky říkám, že ne. Jednak jsem tady měl staré rodiče, jednak člověk přece nemůže hledat lehčí podmínky k životu. Zkrátka, když ostatní mají těžké podmínky, proč bych je neměl mít také já? Umělci někdy odešli proto, aby měli v zahraničí výstavy, nebo mohli vydávat další publikace. Pro mě ale bylo milejší zůstat dál doma a žít s lidmi, kteří se s tím, co nastalo po srpnu 1968, sice nesmířili, ale zůstali.

- Kudy se ubírala vaše celoživotní tvorba?

Moje první období 1953 až 1961 bylo figurativní, tedy námět lidské postavy. Poté, co jsem začal spolupracovat s architekty, začal jsem používat geometrii. Tak vznikaly sochy na téma našeho bytí, jak to ukázaly moje výstavy v Nové síni nebo ve Špálově galerii v druhé polovině 60. let. Šlo mi o to zachytit prolnutí dokonalosti a pomíjivosti, proto se tam často objevuje motiv pádu, jak jsem napsal v úvodu katalogu: "Mezi velkými a malými věcmi je shoda, a proto sleduji to, co se střídá, roste a chátrá a netrvá." Tento text se objevil také v katalogu v Tokiu. Sochy tohoto druhu ale vznikaly už za mého stipendijního pobytu ve Francii v roce 1968. A právě tyto sochy zaujaly japonského kurátora, který připravoval výstavu Between Man and Matter (1970), nebo později italskou galerii Salone Annunciata (1973).

- Co dalšího jste dělal?

Zabýval jsem se také instalacemi výstav, z nichž nejdůležitější se konala v Bonnu v roce 1992, šlo o rozsáhlou přehlídku pod názvem

Sto let avantgardy ve střední a východní Evropě. Anebo v letech 1999–2000 reinstalaci sbírek Národní galerie ve Veletržním paláci. Také jsem pracoval na vydání třiceti svazků edice De arte nakladatelství Arbor vitae. Šlo o sbírky vlastních textů umělců a architektů.

- Navrhoval jste i rozsáhlé realizace pro zahraničí, třeba před 60 lety v Brazílii. Jak jste se k tomu dostal?

Tím, že jsem z Ostravy, ještě na konci války jsem se seznámil s později známým architektem Janem Šrámkem, který se stal spoluautorem projektu naší ambasády v Brazílii. V roce 1963 byla vypsaná soutěž a on mi o ní řekl. Tehdy jsem už dva roky nepracoval na tématu figurálních soch, ale přešel ke spolupráci s architekty. Proto jsem se soutěže zúčastnil a pokládal jsem za logické, že použiji geometrii. Jenomže i když jsem v druhém kole soutěže uspěl a mé návrhy byly přijaty, k realizaci přesto nedošlo. Tehdejší šéf projektu Karel Filsak si totiž nepřál, aby se věci tohoto druhu realizovaly. Osobně obdivoval spíš jiné projevy umění, například Mikuláše Medka nebo Jana Koblasu. Takže jsem se v letech 1963 a 1964 podílel alespoň na řešení podpůrné zdi na pankráckém předmostí Nuselského mostu.

- Jak se vám změnil život a tvorba rokem 1989?

Tehdy jsem končil pobyt v Západním Berlíně, kde jsem byl jako stipendista programu DAAD (Deutscher Akademischer Austauschdienst). Západní Berlín byl jakýmsi ostrovem svobody tím, že byl součástí Berlína, jenž byl hlavním městem východoněmeckého bloku. Na tomto ostrůvku se právě uměním snažili udržovat spojení zdejších lidí s kulturou ostatního světa a vysokou kvalitou nahrazovat omezení, které obyvatele tehdy obklopovalo ve formě politického vyčlenění. Byl jsem tam jeden rok. Samozřejmě, že mě na rok nechtěli pustit, neboť naše tehdejší zákony dovolovaly výjezd s doložkou jen na půl roku. Naštěstí mi jeden úředník tenkrát ukázal možnost: "Kdybyste netrval na jednom roce, jel tam jen na půl roku a vrátil se..." Říkal jsem mu: "A dáte mi potom povolení na další půlrok?" On na to: "Ano, když se vrátíte, můžeme vám povolit další půlrok." Takže jsem tam strávil přece jen jeden rok a vrátil se do Československa před sametovou revolucí.

- A co po ní?

Po roce 1989 jsem byl vyzván zúčastnit se konkurzu na nové pedagogy na Akademii výtvarných umění a získal pozici profesora ateliéru Socha – instalace. Jedná se o pojem spojený s mojí tvorbou, protože socha – instalace je něco jiného než tradiční socha. Dělal jsem sochy uprostřed prostoru nebo prostorovou realizaci ve smyslu, že i okolní podlaha, stěny a další prvky jako čáry z nití a provázků, které je propojují, jsou součástí díla. Pro mě má smysl nalézt v průsečících shody, které vedou k harmonii a řádu.

"Pro mě bylo milejší zůstat dál doma a žít s lidmi, kteří se s tím, co nastalo po srpnu 1968, sice nesmířili, ale zůstali."

O první výstavě "V roce 1943 jsem byl coby student VII. třídy gymnázia přizván jako host vystavovat své kresby." O uměleckém nadání "Nevím, kde se to ve mně vzalo. Výtvarné nadání mi bylo přisouzeno a podařilo se mi ho dál rozvinout."

"Když jsem se seznámil s kykladskými idoly v archeologickém muzeu v Athénách, měl jsem jenom potvrzenou cestu, kudy se ubírat." "Vystupoval jsem proti tendencím, že socialismus má budoucnost. Kvůli tomu mě chtěli po únoru 1948 vyloučit ze školy a tehdy mě zachránil můj proletářský původ."

1925 Narodil se 11. prosince v Orlové.

1943 Poprvé vystavoval na společné výstavě v ostravském Domě umění.

1945 Nastoupil na VŠUP k profesoru Antonínu Strnadelovi. 1951 Začal studovat scénografii u profesora Františka Trösterera na DAMU v Praze.

1990 Stal se profesorem na Akademii výtvarného umění v Praze.

2005 Získal medaili Za zásluhy II. stupně.

2008 Obdržel Cenu Ministerstva kultury ČR. "Po roce 1989 jsem byl vyzván zúčastnit se konkurzu na nové pedagogy na Akademii výtvarných umění a získal pozici profesora ateliéru Socha – instalace."

2019 Reprezentoval ČR na 58. ročníku Mezinárodního bienále výtvarného umění v Benátkách.

2020 Byl jmenován čestným občanem Prahy 6, kde desítky let s rodinou žije.

2023 Své ilustrace dětských pohádek vystaví během jara v českobudějovické Výstavní síni tiskárny Karmášek.

Snímky autor

Foto: V Museu Kampa Stanislav Kolíbal vystavoval i ilustrace ke knize O třech bratřích z Kalevaly a kouzelném mlýnku Sampo, 1962,

SNDK

Foto: Stanislav Kolíbal zhotovil do krypty studentského kostela Nejsvětějšího Salvátora v Praze kříž, který zde umístili počátkem února 2015

NEMŮŽEME HLEDAT LEHČÍ PODMÍNKY K ŽIVOTU

Radek Gális
Snímky autor

Sochař, scénograf, autor kreseb, ilustrací a instalací **Stanislav Kolíbal** (97) patří k nejznámějším žijícím českým výtvarníkům. Do letošního února mohli jeho díla zhlédnout návštěvníci pražského Musea Kampa, nyní chystá výstavu v Českých Budějovicích.

› Když v roce 1939 začala válka, bylo vám 13 let. Jak jste ji vnímal? Dala se prožívat s vrstevníky alespoň se špetkou humoru?

Kdepak, na válku se nedalo dívat s humorem. Neměli jsme vazby na protinacistický odboj, ani jsme nebyli v disentu, ale stačil fakt, že válku člověk každodenně prožíval se všemi riziky a nebezpečím. Ostrava zažila i bombardování. My, studenti, jsme uklízeli trosky domů, někteří pomáhali při odvozu mrtvých do krematoria. Tehdejší dobu nelze brát nevážně, protože za války není ani na vteřinu místa pro humor a legraci.

› Kolik vám bylo, když jste začal vykonávat nucenou práci pro Říší?

Osmnáct. Měl jsem štěstí, protože lidé mého věku byli vesměs vysláni na práci do Německa. Tím, že ostravské doly potřebovaly další pracovníky, jsme se samozřejmě dostali tam. Měli jsme tak výhodu, že jsme mohli žít doma, protože jsme bydleli v Ostravě.

› Jaké tam byly podmínky?

Byla to tvrdá doba, chodili jsme na osmihodinovou šichtu, pracovali jsme i v sobotu a každou druhou neděli, takže třináct dní za sebou a te-

prve čtrnáctý den byl volný. Když jsem chtěl tehdy jako zaměstnanec ostravského dolu František jet do Prahy dělat zkoušku na UMPRUM, musel jsem si dva dny napracovat. Šel jsem tedy na ranní, odpoledne jsem byl doma a večer šel zas na noční. Dopoledne jsem byl doma, pak pracoval do deseti večer a o půlnoci jsem jel vlakem na zkoušky do Prahy.

„Pro mě bylo milejší zůstat dál doma a žít s lidmi, kteří se s tím, co nastalo po srpnu 1968, sice nesmířili, ale zůstali.“

› Jak vzpomínáte na konec války, kdy se přes Ostravu přehnal fronta a sovětská armáda?

Tehdy se v Ostravě nebojovalo a sovětská armáda dorazila do města, řekl bych, v klidu. Ostrava byla vyklizená, Němci z ní přehali pryč. Jde o zvláštní město, hned pár kilometrů od něj bylo původní Polsko, které po Mnichovu 1938 obsadilo Těšínsko. Blízko jsou bývalé Sudety a tyhle obě nedaleké oblasti – Sude-

ty a Těšínsko – byly už za hranicemi. Blízko nás byla Velkoněmecká říše, zatímco my žili v protektorátu. Tím, že Ostrava byla průmyslové město, existovalo stále riziko bombardování a bojů o něj.

Ovšem pro mě byl zdejší život velkou výhodou, protože Ostrava měla krásný Dům umění s vynikající sbírkou českého umění. Takže jsem se tady hodně naučil a v roce 1943 jsem zde byl coby student VII. třídy gymnázia přizván jako host vystavovat své kresby. Dá se tedy říci, že můj profesionální nástup mezi výtvarníky lze řadit tímto rokem, kdy mi nebylo ještě ani 18 let.

› Po válce musela být nálada ve společnosti asi optimistická, lidé se těšili na život v míru a na slibnou budoucnost...

Bohužel budoucnost dobrá nebyla. Celou moji generaci nakazila víra v socialismus, který se musí vybojovat, nebo mu je potřeba aspoň připravit cestu. Politicky to zpočátku nebylo jednoduché, protože tu stále byla demokratická vláda s demokratickým prezidentem Edvardem Benešem. Komunistické straně se ale stejně podařilo dotlačit dějiny až k převratu v únoru 1948 a začala těžká doba komunistického režimu.

Oprvní výstavě

„V roce 1943 jsem byl coby student VII. třídy gymnázia přizván jako host vystavovat své kresby.“

› Jaká atmosféra panovala na uměleckoprůmyslové škole?

Měl jsem potíže, protože jsem se orientoval v moderním umění a věděl, iak špatně skončilo moderní

O uměleckém nadání

„Nevím, kde se to ve mně vzalo. Výtvarné nadání mi bylo přisouzeno a podařilo se mi ho dál rozvinout.“

umění v Sovětském svazu, kde jeho stoupence režim likvidoval. Vystupoval jsem tedy proti tendencím, že socialismus má budoucnost. Kvůli tomu mě chtěli po únoru 1948 vyloučit ze školy a tehdy mě zachránil můj proletářský původ. Mohl jsem tedy dokončit školu, ale s obtížemi, protože zkoušející nechtěli uznat mé předložené návrhy, které jsem musel přepracovat. O půl roku jsem si musel odložit státnice, ale nakonec, když jsem na základě svých návrhů zhotovil sadu dřevorytů, mi papír o absolutoriu dali.

„Když jsem se seznámil s kykladskými idoly v archeologickém muzeu v Athénách, měl jsem jenom potvrzenou cestu, kudy se ubírat.“

Jaký byl váš profesor na UMPRUM Antonín Štrnadel?

Byl milý. Měli jsme výhodu, že nám, studentům, dopřával tvůrčí svobodu a neovlivňoval nás při práci. Ovšem cesta, kterou jsem hodlal nastoupit, abych se stal ilustrátorem, mi byla zatarasena.

Povídejte, jak to tenkrát bylo.

Při tehdejší ministerstvu – už nevím, jestli kultury, nebo informací – byla zřízena komise kontrolující všechny knihy, které šly do tisku. Když jsem byl ještě studentem UMPRUM, dostal jsem zakázku udělat ilustrace k Mickiewiczovým *Baladám a romancím*, protože Karel Svoboda, který je měl ilustrovat, onemocněl. Ilustrace jsem zhotovil a předložil ke schválení komisi na ministerstvu. Jenže oni tenkrát řekli NE a odmítli knihu s mými pracemi pustit do tisku. Takže jsem viděl, že tudy cesta nevede, a začal jsem

» studovat scénografii na Divadelní fakultě AMU, kde učil profesor František Tröster.

A ten byl jaký?

Byl poměrně velmi moderně orientovaný a těžce nesl tehdejší nucené změny do stylu socialistického realismu. Svým postojem byl možná kdysi doleva, ale když přišla doba, v níž jsem studoval, a konaly se vykonstruované politické procesy, jako například s Rudolfem Slánským, byl zcela proti tehdejšímu režimu. V jeho osobě jsem našel nejen velkého podporovatele, ale i kladný typ člověka a pedagoga, který mi do života mnoho dal.

Pro divadla jste pracoval už během studia?

Ano, ve školním divadle Disk v Karlově ulici jsem navrhl výpravu pro hry *Romeo a Julie* nebo *Stryček Víňa* od Čechova. Později jsem dělal scény také pro operu v Ostravě

skými idoly v archeologickém muzeu v Athénách, měl jsem jenom potvrzenou cestu, kudy se ubírat.

Jak jste se vyrovnával s tlakem tehdejšího režimu na socialistický realismus a tzv. angažovanost díla, zachycující proletáře, komsomolce a Leniny?

V době, kdy byl tlak režimu na umělce největší, jsem se mu dokázal vyhnout tím, že jsem dělal scénografii. V divadle byla poměrně větší svoboda než na knižním trhu nebo na výstavách. Opera byla jistým způsobem abstraktní věc. Dělal jsem v Ostravě *Zásnuby v klášteře* od Prokofjeva nebo *Pozdvížení v Ejesu* od Iši Krejčího. Když jsem chystal *Morálku paní Dulské* v Národním divadle, pojal jsem scénu malířsky a udělal jakési ne-realistické divadlo, jenže v malovaných kulisách. Což mi, tuším v roce 1956, vyčítali, když

tě do roka stejně vyhodíme, protože

a Opave, což mi umožnilo profesně růst. Lépe jsem se v praxi seznamoval s problematikou prostoru a toto poznání se později stalo základem i mého dalšího vývoje. Kdybych totiž studoval sochařství u některého známého profesora na UMPRUM, tak by mi to zdaleka nepomohlo tolik jako práce v divadle.

! Tehdy jste se začal zajímat o sochařství?

K sochařské práci jsem inklinoval už za války, kdy jsem chodil k Augustinu Handzelovi, což byl známý sochař v Ostravě. Pokoušel jsem se také o kompozice z balvanů v řece Bečvě, které jsem sestavoval. Moje inklinace k sochařství se ale hlavně rozvinula, když jsem se oženil se sochařkou Vlastou Prachatickou, absolventkou profesora Španiela na akademii.

Po jednom zemřelém umělci jsme získali ateliér na Letné, kde se rozvinulo moje první období různých torz nebo motivů figurálních, velmi stylizovaných, abstrahovaných a geometrizovaných. Když jsem se potom ocitl poprvé v životě v zahraničí, konkrétně v Řecku, a seznámil se s kyklad-

„vystupoval jsem prou tendencím, ze socialismus má budoucnost. Kvůli tomu mě chtěli po únoru 1948 vyloučit ze školy a tehdy mě zachránil můj proletářský původ.“

se hra realizovala. Tehdy se mě šéf výtvarných dílen ptal, proč to dělám takhle, vždyť scéna je obyčejný byt. Udělat na jevišti obyčejný reálný byt bylo tehdy tím správným řešením, jenže tehle přístup mně byl cizí.

! Měl jste se svým pojetím další problémy?

Když jsem poprvé předkládal své práce k přihlášce do Svazu výtvarných umělců, abych se stal jeho členem, raději jsem se hlásil v Ostravě, kde jsem měl silné podporovatele už od své první účasti na výstavě v roce 1943. Bylo to ode mne taktické a udělal jsem dobře. Člen komise Vladimír Šolta, který na přijímání nových členů přijel dohlížet z Prahy, mi potom, když jsem se vrátil zpátky před komisi, řekl: „Byl jsi sice přijat, protože jsem byl přehlasován. Ale my

ty jsi typický romanista.“

Nelíbily se mu stylizované krajiny kreslené uhlím, které jsem tehdy komisi předložil. Černobíle provedení přitom umožňuje určitou abstrakci a stylizaci, zatímco barevné pohledy do krajiny malíře svazují, aby ji věrně napodoboval.

! Kdy jste měl jasno, že komunismus není správný režim pro svobodu, rozvíjení ducha a duše?

V tom jsem měl jasno od svých 20 let, když jsem v roce 1945 přešel do školy z Ostravy do Prahy a viděl kolem sebe silný, rodící se nástup ke komunismu.

! Co vám z morálních hodnot, kterými jste se tehdy řídil, předali rodiče?

Otec mého otce přišel z Holešova a založil velice početnou rodinu. Bylo jich asi deset sourozenců žijících v obyčejné kolonii zvané Mexiko u šachty Bettina. Rodina tenkrát, když jsem ještě nebyl na světě, velmi tíhla k sokolskému hnutí, které bylo na Těšínsku silné. Udržovalo český živel v síle, aby vydržel tlak polských sousedů. Dostal jsem jméno Stani-

1925

Narodil se 11. prosince v Orlové.

1943

Poprvé vystavoval na společné výstavě v ostravském Domě umění.

1945

Nastoupil na VŠUP k profesoru Antonínu Strnadlovi.

! Kam jste po ukončení DAMU nastoupil do práce?

Stal jsem se externím učitelem jevištní techniky, takže jsem na škole vlastně zůstal. Také jsem vyučoval výtvarné umění režiséry nebo dramaturgy, což byly sice úkoly mého profesora Františka Trösterera, ale ten je přenesl na mě, protože se chtěl věnovat vyučování ve svém ateliéru.

! Jak jste se dostal k ilustrování knížek?

Práce ilustrátora – knížek jsem celkem ilustroval kolem čtyřiceti – počala přátelstvím s básníkem Janem Vladislavem, který byl také velmi dobrým překladatelem. Jeho básně byly sice opomíjeny, ale jeho překlady vycházely tiskem. Seznámil jsem se s ním už v 50. letech, kdy měl být na Hanspaulce nedaleko dejvického záměčku. Tím, že jsme se sblížili, se mi snažil pomáhat svými kontakty s redaktory v nakladatelstvích. Někdy spolupráce vyšla, jindy ne.

Když mi zadali *Kozácké dumy*, spolupráce nevyšla. Později se zmínil svému příteli, který dělal šéfredaktora v nakladatelství Svět sovětů, že mám několik verzí ilustrací k Čechovovým povídkám, jimiž jsem absolvoval uměleckoprůmyslovou školu. Šéfredaktor se na to zaměřil a požádal Emanuela Fryntu, aby udělal z Čechova výbor, který nazval *Melancholický dekameron*, aby se lišil od historického původního *Dekameronu*. Když pak v Československém spiso-

vateli přijali Vladislavovy překlady italského básníka Torquata Tassa, na jeho přímluvu mě přizvali, abych tuto bibliofilii litograficky doprovázel.

! Měl jste šanci autory knížek, jež jste ilustroval, osobně potkat?

Ne, protože jsem se vesměs zabýval ilustrováním literatury nesoučasných. Spisovatele, jako byli například Rilke nebo Joyce, potkat nemůžete.

! Byl váš přístup k ilustracím bez výhrad přijat?

Když vyšel v 50. letech *Strom pohádek z celého světa* autorů J. Vladislava a V. Stanovského, kniha vyvolala obrovské averze, které politicky živili různí nepřátelé. Nikoliv mí osobní, ale nepřátelé moderního přístupu k ilustraci. Vladimír Fiala, syn ilustrátora Václava Fialy, napsal do Rudého práva obrovskou kritiku, kde knihu ztrhal. Lidi ze Státního nakladatelství dětské knihy (pozdější Albatros) si zavolali na ÚV KSČ, aby svůj počín vysvětlili. Chtěli dokonce odvolat šéfredaktora a členy redakce, kteří knihu připravovali k realizaci. Naštěstí je zachránil národní umělec Bohumil Říha, který byl, tuším, ředitel nakladatelství, takže se postihům ubránili.

Nakladatelství pak v časopise *Zlatý máj* vyhlásilo anketu, kam učitelky mateřských škol psaly fantastická svědectví, jak malé děti tuto knihu milují a obdivují, takže z výhrůžek postihů sešlo. Naopak rychle následovalo druhé české vydání **!**

V Museu Kampa Stanislav Kolíbal vystavoval i ilustrace ke knize *O třech bratřích z Kalevaly a kouzelném mlýnku Sampo*, 1962, SNDK

slav, protože se tak jmenoval otcův bratr, který byl legionář v Rusku. Prošel všemi boji a nakonec se z Ruska horko těžko dostával, než po dlouhé době odjel z Vladivostoku. Do vlasti dorazil s velikým zpožděním, a protože doma asi dva roky nenašel práci, spáchal sebevraždu. Proto se jmenuji po něm. S velikou melancholií jsem chodil okolo rozměrného pomníku legionářů na orlovském hřbitově, kde poslední v řadě byl uváděn můj strýček Stanislav Kolíbal, třebaže nepadl v boji, ale zemřel vlastní rukou.

! A co maminka?

Moje maminka byla praktická katolička. Byla sirotek a její strýček ji dal do klášterní školy, která byla v Orlové. Myslím, že jí hodně dala, protože měla vzácný smysl i pro psaní a rukopis či pro čistotu a pořádek, který později denně udržovala v naší domácnosti.

! Získal jste umělecké nadání po příbuzných?

Ne, v rodině nebyl nikdo takový. Nevím, kde se to ve mně vzalo. Vý-

1951

Začal studovat scénografii u profesora Františka Trösterera na DAMU v Praze.

1990

Stal se profesorem na Akademii výtvarného umění v Praze.

2005

Získal medaili Za zásluhy II. stupně.

2008

Obdržel

» a vzápětí v nakladatelství Artia vyšla kniha s mými ilustracemi také v němčině a angličtině.

» **Básník a překladatel Jan Vladislav odešel do exilu. Neměl jste také nutkání opustit vlast?**

Jan Vladislav musel emigrovat po podpisu Charty 77 a následném pronásledování. Žil pak ve Francii. Kolik známých si tehdy vybralo žít v exilu, nevím, musel bych zapátrat v paměti. Samozřejmě, že se mě často ptali: „A tys netoužil odejít?“ Vždycky říkám, že ne. Jednak jsem tady měl staré rodiče, jednak člověk přece nemůže hledat lehčí podmínky k životu. Zkrátka, když ostatní mají těžké podmínky, proč bych je neměl mít také já? Umělci někdy odešli proto, aby měli v zahraničí výstavy, nebo mohli vydávat další publikace. Pro mě ale bylo milejší zůstat dál doma a žít s lidmi, kteří se s tím, co nastalo po srpnu 1968, sice nesmířili, ale zůstali.

» **Kudy se ubírala vaše celoživotní tvorba?**

Moje první období 1953 až 1961 bylo figurativní, tedy námět lidské postavy. Poté, co jsem začal spolupracovat s architekty, začal jsem používat geometrii. Tak vznikaly sochy na téma našeho bytí, jak to ukázaly moje výstavy v Nové síni nebo ve Špálově galerii v druhé polovině 60. let. Šlo mi o to zachytit prolnutí dokonalosti a pomíjivosti, proto se tam často objevuje motiv pádu, jak jsem napsal v úvodu katalogu: „Mezi velkými a malými věcmi je shoda, a proto sledují to, co se stírá, roste a chátrá a netrvá.“ Tento text se objevil také v katalogu v Tokiu. Sochy tohoto druhu ale vznikaly už za mého stipendijního pobytu ve Francii v roce 1968. A právě tyto sochy zaujaly japonského kurátora, který připravoval výstavu *Between Man and Matter* (1970), nebo později italskou galerii Salone Annunziata (1973).

» **Co dalšího jste dělal?**

Zabýval jsem se také instalacemi výstav, z nichž nejdůležitější se konala v Bonnu v roce 1992, šlo o roz-

Stanislav Kolíbal zhotovil do krypty studentského kostela Nejsvětějšího Salvátora v Praze kříž, který zde umístili počátkem února 2015

» **Po roce 1989 jsem byl vyzván zúčastnit se konkurzu na nové pedagogy na Akademii výtvarných umění a získal pozici profesora ateliéru Socha – instalace.“**

sáhlou přehlídku pod názvem *Sto let avantgardy ve střední a východní Evropě*. Anebo v letech 1999–2000 reinstalaci sbírek Národní galerie ve Veletržním paláci. Také jsem pracoval na vydání třiceti svazků edice *De arte* nakladatelství Arbor vitae. Šlo o sbírky vlastních textů umělců a architektů.

» **Navrhoval jste i rozsáhlé realizace pro zahraničí, třeba před 60 lety v Brazílii. Jak jste se k tomu dostal?**

Tim, že jsem z Ostravy, ještě na konci války jsem se seznámil s později známým architektem Janem Šrámkem, který se stal spoluautorem projektu naší ambasády v Brazílii. V roce 1963 byla vypsána soutěž a on mi o ní řekl. Tehdy jsem už dva roky nepracoval na tématu figurálních soch, ale přešel ke spolupráci s architekty. Proto jsem se soutěže zúčastnil a pokládal jsem za logické, že použiji geometrii.

Jenomže i když jsem v druhém kole soutěže uspěl a mé návrhy byly přijaty, k realizaci přesto nedošlo.

2019

Reprezentoval ČR na 58. ročníku Mezinárodního bienále výtvarného umění v Benátkách.

2020

Byl jmenován čestným občanem Prahy 6, kde desítky let s rodinou žije.

2023

Své ilustrace dětských pohádek vystaví během jara v českobudějovické Výstavní síni tiskárny Karmášek.

Tehdejší šéf projektu Karel Filsak si totiž nepřál, aby se věci tohoto druhu realizovaly. Osobně obdivoval spíš jiné projevy umění, například Mikuláše Medka nebo Jana Koblasu. Takže jsem se v letech 1963 a 1964 podílel alespoň na řešení podpůrné zdi na pankráckém předměstí Nuselského mostu.

» **Jak se vám změnil život a tvorba rokem 1989?**

Tehdy jsem končil pobyt v Západním Berlíně, kde jsem byl jako stipendista programu DAAD (Deutscher Akademischer Austauschdienst). Západní Berlín byl jakýmsi ostrovem svobody tím, že byl součástí Berlína, jenž byl hlavním městem východoněmeckého bloku. Na tomto ostrůvku se právě uměním snažili udržovat spojení zdejších lidí s kulturou ostatního světa a vysokou kvalitou nahrazovat omezení, které obyvatele tehdy obklopovalo ve formě politického vyčlenění.

Byl jsem tam jeden rok. Samozřejmě, že mě na rok nechtěli pustit, neboť naše tehdejší zákony dovozovaly výjezd s doložkou jen na půl roku. Naštěstí mi jeden úředník tenkrát ukázal možnost: „Kdybyste netrval na jednom roce, jel tam jen na půl roku a vrátil se...“ Říkal jsem mu: „A dáte mi potom povolení na další půlrok?“ On na to: „Ano, když se vrátíte, můžeme vám povolit další půlrok.“ Takže jsem tam strávil přece jen jeden rok a vrátil se do Československa před sametovou revolucí.

» **A co po ní?**

Po roce 1989 jsem byl vyzván zúčastnit se konkurzu na nové pedagogy na Akademii výtvarných umění a získal pozici profesora ateliéru Socha – instalace. Jedná se o pojem spojený s mojí tvorbou, protože socha – instalace je něco jiného než tradiční socha. Dělal jsem sochy uprostřed prostoru nebo prostorovou realizaci ve smyslu, že i okolní podlaha, stěny a další prvky jako čáry z nití a provázků, které je propojují, jsou součástí díla. Pro mě má smysl nalézt v průsečících shody, které vedou k harmonii a řádu. ■